

การพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้แบบสืบเสาะสำหรับครู
โรงเรียนบ้านกุดเลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 5*

The Development of Active Learning Management Skills Using
the Inquiry-Based Approach for Teachers at Ban Kud Lao School
Under the Khon Kaen Primary Educational Service Area 5

นิภาพร ลีปา และละเอียต จงกลนี

Nipaporn Leepa and Laiad Chongkolnee

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ประเทศไทย

Graduate College of management, Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nipapornleepa2@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะ 2) พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู 3) ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อการพัฒนา และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรม การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ดำเนินการ 2 วนรอบ โดยแต่ละวนรอบประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต และการสะท้อนผล กลุ่มตัวอย่างคือครูโรงเรียนบ้านกุดเลา จำนวน 9 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึกการประชุม แบบประเมินทักษะ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยในวนรอบที่ 1 ครูมีความเข้าใจในระดับดี และในวนรอบที่ 2 ครูทุกคนสามารถอธิบายแนวคิดและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง

*ได้รับบทความ: 17 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 10 เมษายน 2569; ตอรับตีพิมพ์: 20 เมษายน 2569

Received: August 17, 2025; Revised: April 10, 2026; Accepted: April 20, 2026

2. ครูมีทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น โดยในวงรอบที่ 1 สามารถออกแบบแผนและจัดกิจกรรมได้ในภาพรวม แต่ยังมีข้อจำกัดในขั้นอธิบาย สรุป และขยายความรู้ เมื่อพัฒนาในวงรอบที่ 2 ครูทุกคนสามารถจัดกิจกรรมได้ครบทั้ง 5 ขั้นตอนอย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาอยู่ในระดับมาก

4. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า การพัฒนาครูโดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับการนิเทศภายใน สามารถยกระดับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลเชิงบวกต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะ; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก; การเรียนรู้โดยใช้แบบสืบเสาะ; โรงเรียนบ้านกุดเลา

Abstract

This study aimed to: 1) develop teachers' knowledge and understanding of active learning management using an inquiry-based approach; 2) enhance teachers' skills in implementing active learning activities; 3) examine teachers' satisfaction with the development; and 4) investigate students' satisfaction with the learning activities. The research employed an action research methodology based on the concept of Stephen Kemmis and Robin McTaggart, conducted in two cycles. Each cycle consisted of four stages: planning, action, observation, and reflection. The sample group comprised nine teachers from Ban Kud Lao School who voluntarily participated in the study. The research instruments included a knowledge test, interviews, observation forms, meeting records, skill assessment forms, and satisfaction questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics.

The findings revealed that:

1. Teachers' knowledge and understanding of active learning using the inquiry-based approach significantly improved. In Cycle 1, teachers demonstrated a good level of understanding, while in Cycle 2, all teachers were able to accurately explain the concepts and procedures.

2. Teachers' instructional skills improved progressively. In Cycle 1, teachers were able to design lesson plans and conduct activities at an overall satisfactory level, although

limitations were found in the explaining, concluding, and elaborating stages. In Cycle 2, all teachers were able to implement all five stages of inquiry-based learning correctly and appropriately.

3. Teachers reported a high level of satisfaction with the development process.

4. Students also reported a high level of satisfaction with the active learning activities using the inquiry-based approach. In conclusion, the integration of workshops and internal supervision effectively enhanced teachers' knowledge, understanding, and instructional skills, and positively influenced students' learning outcomes.

Keywords: Teacher Skill Development; Proactive Learning Management; Inquiry-Based Learning; Ban Kudlao School; Khon Kaen Primary Educational Service Area Office 5

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะสูง สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะสำคัญ ได้แก่ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะดิจิทัล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการสอนแบบถ่ายทอดความรู้ไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแนวทางสำคัญที่ตอบสนองต่อเป้าหมายดังกล่าว โดยเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้ ที่เสนอโดยนักทฤษฎีสำคัญ เช่น Bonwell and Eison (1991), Piaget (1970) และ Vygotsky (1978) ที่เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม การค้นคว้า การทดลอง และการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง กระบวนการดังกล่าวประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความสนใจ การสำรวจและค้นหา การอธิบายและสรุป การขยายความรู้ และการประเมินผล ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (สุวิทย์ มูลคำ, 2554; วิจารณ์ พานิช, 2563)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์คุณภาพการศึกษาของประเทศไทยยังคงเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติดี (O-NET) ในช่วงปีการศึกษา 2561-2563 พบว่าคะแนนเฉลี่ย ในทุกวิชาต่ำกว่าร้อยละ 50 และผลการประเมิน PISA 2018 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ของกลุ่มประเทศ OECD ในทุกด้าน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียน ยังขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ในระดับสถานศึกษา จากการศึกษาศาภาพการจัดการเรียนการสอนของครูโรงเรียนบ้านกุดเลา ศูนย์ เครือข่ายโนนทองโนนพัน พบว่าครูส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยายและเน้นการท่องจำ ขาดการ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสืบเสาะหาความรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดขั้นสูง และการเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนยังต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

นอกจากนี้ ยังพบว่าครูส่วนหนึ่งขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการออกแบบกิจกรรมการ เรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในด้านการตั้งคำถาม การออกแบบ สถานการณ์ปัญหา และการประเมินผลการเรียนรู้เชิงกระบวนการ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้อย่างไม่สามารถ พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะ จึงเป็นแนวทาง สำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของครู พร้อมทั้งศึกษาความพึงพอใจของครูและผู้บริหารต่อการจัดกิจกรรม เพื่อให้การจัดการเรียนรู้อมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และตอบสนองต่อการพัฒนา ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสืบเสาะ สำหรับ ครูโรงเรียนบ้านกุดเลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
2. เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสืบเสาะ สำหรับครูโรงเรียนบ้านกุดเลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ได้
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสืบเสาะ สำหรับครูโรงเรียนบ้านกุดเลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้แบบสืบเสาะ สำหรับผู้เรียนโรงเรียน บ้านกุดเลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ดำเนินการจำนวน 2 วงรอบ ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยครูผู้สอนโรงเรียนบ้านกุดเลา จำนวน 9 คน ครอบคลุมระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งสมัครใจเข้าร่วมการพัฒนา ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 63 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าวิชาการ และนักเรียน จำนวน 60 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย วงรอบที่ 1 (1) การวางแผน วิเคราะห์สภาพปัญหาพบว่าครูยังใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ขาดการจัดกิจกรรมเชิงรุกและการสืบเสาะ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการคิดขั้นสูง จึงกำหนดกลยุทธ์ ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน พร้อมจัดทำแผนปฏิบัติการร่วมกัน (2) การปฏิบัติ ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้และฝึกออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบสืบเสาะ และนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนจริง (3) การสังเกต เก็บข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบ การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) (4) การสะท้อนผล พบว่าครูมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในบางขั้นตอนของกระบวนการสืบเสาะ จึงนำผลไปพัฒนาในวงรอบที่ 2 วงรอบที่ 2 (1) การวางแผน วิเคราะห์ผลจากวงรอบที่ 1 และกำหนดกลยุทธ์การนิเทศภายในแบบต่อเนื่อง เน้นการให้คำปรึกษาเฉพาะบุคคล (2) การปฏิบัติ ดำเนินการนิเทศและให้คำแนะนำในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อิงเชิงรุกให้ครบทุกขั้นตอน (3) การสังเกต เก็บข้อมูลจากการสังเกตการสอน การสัมภาษณ์ และการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ (4) การสะท้อนผล พบว่าครูทุกคนสามารถจัดการเรียนรู้อิงเชิงรุกแบบสืบเสาะได้ครบถ้วน และผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบวัดความรู้ (ปรนัย 4 ตัวเลือก) 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) แบบประเมินแผนและกิจกรรมการเรียนรู้ (มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ) 4) แบบสังเกตพฤติกรรมผู้เรียน 5) แบบสอบถามความพึงพอใจ 6) แบบบันทึกการประชุม

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือวิจัยได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลใน 2 วงรอบ ได้แก่ วงรอบที่ 1 ระหว่างวันที่ 8-23 พฤษภาคม 2568 วงรอบที่ 2 วันที่ 9 มิถุนายน 2568 โดยใช้เครื่องมือวิจัยตามที่กำหนด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ร้อยละ (Percentage) และเปรียบเทียบผล ก่อน-หลังการพัฒนา 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดหมวดหมู่ ข้อมูล และสังเคราะห์เชิงความหมาย 3) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบด้านข้อมูล ผู้วิจัย และวิธีการเก็บข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะของครูโรงเรียนบ้านกุดเลา สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยในวงรอบที่ 1 ภายหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครูมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับดี และสามารถอธิบายองค์ประกอบของกระบวนการสืบเสาะได้ อย่างไรก็ตาม ครูบางส่วนยังไม่สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างสมบูรณ์ จึงนำไปพัฒนาในวงรอบที่ 2 ส่งผลให้ครูทุกคนมีความเข้าใจถูกต้องและสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

2. ผลการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ผลการวิจัยพบว่า ในวงรอบที่ 1 ครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในภาพรวม โดยเฉพาะด้านการกำหนดเนื้อหา สำคัญ และสื่อการเรียนรู้ ขณะที่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าครูสามารถดำเนินการได้ดีในขั้นสร้างความสนใจ ขั้นสำรวจและค้นหา และขั้นประเมินผล แต่ยังมีข้อจำกัดในขั้นอธิบายและลงข้อสรุป และขั้นขยายความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง และมีครูบางส่วนที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนเมื่อดำเนินการพัฒนาในวงรอบที่ 2 โดยใช้การนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง พบว่าครูทุกคนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะได้ครบทั้ง 5 ขั้นตอน อย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ส่งผลให้ทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูอยู่ในระดับดีมาก

3. ผลการศึกษาคความพึงพอใจของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมสามารถตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปภาพรวมการพัฒนาทักษะครูโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับกลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน สามารถยกระดับความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะสำหรับครูโรงเรียนบ้านกุดเลา โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายในจำนวน 2 วงรอบ ส่งผลให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติ ทำให้ครูสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้ อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยในวงรอบที่ 1 พบว่าครูบางส่วนยังไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างสมบูรณ์ โดยเฉพาะในขั้นตอนการอธิบายและสรุปองค์ความรู้ และการขยายความรู้ แสดงให้เห็นว่า ความรู้เชิงแนวคิดเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีการฝึกปฏิบัติและการสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Johnson (2562) ที่ระบุว่าจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะจะเกิดประสิทธิผลเมื่อผู้สอนมีโอกาสดูแลปฏิบัติจริง และสอดคล้องกับทิตนา แคมมณี (2551) และสุวิทย์ มูลคำ (2554) ที่พบว่าการพัฒนาครูด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงสืบเสาะช่วยให้เกิดความเข้าใจเชิงลึกและสามารถนำไปใช้ได้จริง ในมุมของผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้ต้องควบคู่กับการปฏิบัติและการสะท้อนผล จึงจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

2. การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู ผลการวิจัยพบว่า ครูสามารถพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะได้ครบทั้ง 5 ขั้นตอนในวงรอบที่ 2 ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยในวงรอบที่ 1 แม้ว่าครูจะสามารถดำเนินกิจกรรมได้บางขั้นตอน เช่น การสร้างความสนใจและการสำรวจค้นคว้า แต่ยังมีข้อจำกัดในขั้นตอนการอธิบายและการขยายความรู้ เมื่อเข้าสู่วงรอบที่ 2 ซึ่งมีการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง พบว่าครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมได้ครบทุกขั้นตอน ทั้งนี้เนื่องจากการนิเทศทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติและช่วยให้ครูเห็นจุดที่ต้องพัฒนาได้อย่างชัดเจนผลดังกล่าวสอดคล้องกับสิริพร ทิพย์คง (2557) และชาตรี ฝ่ายคำตา (2562) ที่ชี้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการสืบเสาะช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้ ขณะที่ครูต้องมีทักษะในการออกแบบกิจกรรมและอำนวยความสะดวก ในมุมของผู้วิจัย พบว่า การนิเทศอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครูสามารถพัฒนาทักษะจากระดับพื้นฐานไปสู่ระดับที่สามารถปฏิบัติได้อย่างสมบูรณ์

3. ความพึงพอใจของครูและผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งครูและผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 และ 4 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ลงมือปฏิบัติ และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับสุวิมล ว่องวานิช (2558) ที่ระบุว่าจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและความพึงพอใจ และสอดคล้อง

กับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2563) ที่เน้นว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผู้วิจัยมองว่าความพึงพอใจเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในบริบทจริง จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ว่า การพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะจะเกิดประสิทธิผลสูงสุดเมื่อมีการพัฒนาความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติ มีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง มีการสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ซึ่งกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาจากระดับความเข้าใจไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบ และสามารถจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ควรจัดการพัฒนาในลักษณะ ต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเพิ่มระยะเวลาและความถี่ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูมีโอกาสฝึกปฏิบัติและสะท้อนผลอย่างเพียงพอ

1.2 ควรส่งเสริม การมีส่วนร่วมของครูอย่างสมัครใจ เพื่อสร้างแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการพัฒนา

1.3 ควรดำเนินการ นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะกัลยาณมิตร เพื่อช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงจุด

1.4 ควรกำหนดระบบ ประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ล่วงหน้า ก่อนนำไปใช้จริง เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.5 ควรขยายผลการพัฒนาไปสู่ เครือข่ายสถานศึกษา เพื่อสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบ สนับสนุนการพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านนโยบาย ทรัพยากร และการติดตามผล

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ รูปแบบหรือเทคนิคที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลและสร้างต้นแบบที่เหมาะสมกับบริบทต่างๆ

2.2 ควรศึกษาการพัฒนาครูด้าน การวัดและประเมินผลตามสภาพจริงเพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาครูด้าน การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้เชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะ ภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Stephen Kemmis and Robin McTaggart ซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ประกอบสำคัญได้ 4 ประการ ดังนี้ 1) มิติการพัฒนาครู การพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการที่บูรณาการระหว่างการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ครูพัฒนาจากระดับความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) มิติการพัฒนาผู้เรียนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้เพิ่มขึ้น 3) มิติกระบวนการพัฒนาเชิงปฏิบัติการ การใช้วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ สังเกต และการสะท้อนผล อย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 วงรอบ เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน 4) มิติการเชื่อมโยงทฤษฎีกับการปฏิบัติ ผลการวิจัยยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบสืบเสาะสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชาตรี ฝ่ายคำตา. (2557). *การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทีศนา แหมมณี. (2551). *ศิลปะการสอน: แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วิจารณ์ พานิช. (2563). *การเรียนรู้เชิงรุกและการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- _____. (2563). *การเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้การสืบเสาะ*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำร่อง (O-NET) ปีการศึกษา 2563*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิริพร ทิพย์คง. (2557). *การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สุวิทย์ มูลคำ. (2554). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- _____. (2554). *การจัดการเรียนรู้เชิงรุก: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. Washington, DC: The George Washington University.
- Johnson, M. R. (2019). *Developing science teachers' inquiry-based teaching skills through professional development program*. (Doctoral dissertation, Stanford University). Stanford, CA: ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner*. Geelong: Deakin University Press.
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. New York, NY: Orion Press.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.